

ARTESA DE LLEIDA

Gener / 91 No 121

PÒRTIC

Encara que la situació internacional sigui d'allò més inquietant (quan sortint aquestes ratlles potser ja haurà esclatat la tan temuda i al mateix temps anunciada "Guerra del Golf", però potser, i tan de bó, que no), nosaltres no hem de perdre de vista que som servidors de la cultura i que, per això, hem de continuar treballant, passi el que passi, perquè aquests fulls vagin sortint cada mes ininterrompudament. I no, només, hem de procurar que surtin, sinó que també hem d'intentar per tots els mitjants al nostre abast, que vagin millorant, tant en aspecte de disseny i impressió com en contingut. Vet-ho-aquí el repte que ens hem proposat d'aconseguir enguany. És un repte defícil d'assolir per una infinitat de raons, tant de tipus humà com econòmic, però amb tot la nostra voluntat d'aconse-

guir-ho és ben palesa.

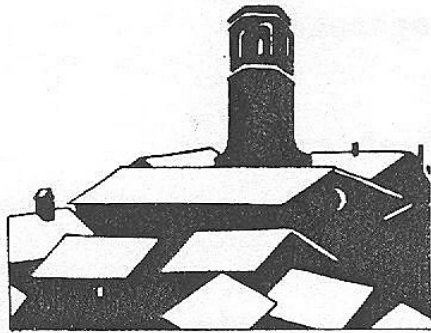
Quan parlem de coses que passen molt lluny d'aquí, ens és molt fàcil pendre-hi partit; posar-nos en pro o en contra, perquè d'alguna manera intuïm que no ens afectarà a nosaltres d'una manera directa, si bé de retruc, a la llarga, també en podríem patir les conseqüències però això darrer ens sembla tan hipotètic que ens ho pengem a l'esquena tranquil·lament. Si-gui com sigui és fàcil parlar, opinar i, fins i tot, discutir acaloradament tot i que sabem que passa ben lluny del nostre món. I és que ens ho expliquen tan ben explicat, tan ben garnit i adobat des dels mitjants d'informació que, nosaltres no ens en podem estar de mossegar l'esquer.

Quan parlem de coses lluny d'aquí ens és fàcil d'oblidar-nos dels nostres problemes, de les nostres inquietuds i, fins

i tot, dels nostres propòsits. Quan dèiem adés que el nostre repte d'enguany, era fer aquesta revista cada cop més atractiva. Ho dèiem malgrat saber les nostra flaqueza de deixar-nos endur pel corrent de les coses fàcils, però ho dèiem també perquè, malgrat tot, ens sentim capaços, en un moment

donat, de desendollar el televisor i posar-nos a treballar per fer possible d'assolir aquest repte.

També tu hi ets convidat; de tant en tant desendolla el televisor, agafa el llapis i som-hi que, la nostra guerra és aquí.

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

NÚM 121 / GENER 1991

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL «LA FEMOSA»
CASTELL, 25 ARTESA DE LLEIDA

SEGONA ÈPOCA

DIPOSIT LEGAL: L-264 - 1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

ÍNDEX

PÒRTIC	1
NOTES I NOTÍCIES	4
CONEGUEM LA J.A.R.C., JOVES	7
Per J.A.R.C. Comarques de Lleida	
PER QUÈ VAN ELS NOSTRES SOLDATS	9
AL «GOLFO»	9
Per Jomaes	
ARTESA DEL PLA	11
Per A. Castañeda	
L'ESTRENA	15
Per Felip II	
HUMOR	16
NOTA INFORMATIVA	17
PER ALS AMICS DE LA NATURA	17
Per Alternativa Ecològica d'Artesa de Lleida	
CARTES A UN PSICÒLEG	19
Per Catalunya	
SOTA LES SALADES	21
Per Felip Gallart i Fernández	
FOLKLORE ARTESENC	25
Per A. C.	

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de LA FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

NOTES I NOTÍCIES

Quintos 1990

Continuant amb el fet tradicional de la celebració de la festa dels Quintos que any rera any, s'organitza a la nostra vila, el passat dia 22 de desembre s'esdevingué la Festa corresponent a l'any 1990.

Aquest acte es organitzat per tots aquells nois (exclusivament nois), que en el proper any han d'anar a fer el Servei Militar, i són ajudats pel grup a qui li toca organitzar-ho l'any vinent.

Són per tant dues quintes les protagonistes, la de més edat és qui en aquest cas mana, i l'altra és la que creu.

S'inicia el divendres per la nit, nit en la qual els quintos no dormen i es dediquen a passar pels carrers del poble fent tot tipus de sorolls i petites malifetes, que l'endemà

són el comentari de tot el poble.

El matí del dissabte una gran foguera encesa davant la Llar del Poble, serveix amb les seves brases per a coure llonganissa, butifarra, arengades, que ofereixen aquests nois, amb un bon trago de vi a tots els veïns del poble que decideixen acudir-hi. A continuació un animat cercavila, amb música de fons pels grallers de la nostra vila, i seguits de quitxalla que van replegant els caramels que els llencen, tot passant casa per casa a vendre tires de rifa per recaptar diners per a cobrir la Festa. Al migdia dinar de germanor de tots els Quintos i a la nit Gran Ball Fi de Festa amb un bon conjunt, enguany, amb "La Girasol".

Festes Nadalenques

Dins el període que comprèn les Festes de Nadal, s'organitzen a Artesa els diferents actes típics d'aquesta Festa, com poden ser l'arribada del Gran Xambelant, o la Cabalcada dels Reis Màgics d'Orient. Enguany però, a més a més, i per tal de tenir un bon començament de Festes, "La Comissió de Festes de la Llar del Poble", preparà pel dia de Nadal un bon sarau de ball de tarda, un espectacle per després de sopar

(amb vedette inclosa), i novament ball fins ben entrada la nit.

Val a dir, que també mitjançant aquesta Comissió i la col.laboració d'altres persones es dugué a terme la nit de Fi d'Any, a la sala de la llar del Poble i amb l'orquestra "La Litoral". Se serviren i prepararen un total de 182 plats, sopar que anà acompanyat de ball, gresca, jocs, sorpreses i com no, resopó a la matinada.

Canvi de nom del Col.legi Públic

L'Ajuntament d'Artesa de Lleida a la seva sessió del passat dia 27 de desembre del 1990, acordà per unanimitat dels presents procedir al canvi de nom del col.legi públic d'Artesa de Lleida que fins ara era "Cassimir Sangenís i Bertran".

El nou nom que es proposà i acceptà fou el de col.legi públic "ELS TIL.LERS", fent una mica d'honor als arbres que actualment hi ha plantats davant l'escola, i a la pau, tranquil·litat i harmonia que aquest arbre evoca per les seves característiques.

Renoi, quina carretera!

La vila d'Artesa de Lleida és unida amb Lleida per la carretera L-702, la qual arriba fins a Castellldans, passant per Puigverd de Lleida.

La seva pèssima situació, pel que fa a amplitud i pis, ha estat la conseqüència que alcaldes i regidors dels diferents municipis afectats directament, i també dels d'Aspa, Cogul, i Albagés, per la part que els correspon, s'unissin en una reunió a Casa la Vila d'Ar-

tesa de Lleida, per tal de debatre vers aquest afer.

S'acordà per unanimitat de tots els assistents, sol·licitar a la Direcció General de Carreteres del Departament de Política Territorial i obres Públiques de Lleida, una reunió per tal de cercar una solució a aquesta via de comunicació que dia a dia és usada per una gran quantitat de vehicles i sobretot camions.

CONEGUEU LA J.A.R.C., JOVES!

Us podreu preguntar QUE ES la J.A.R.C., quan veieu algun escrit o en sentiu a parlar. La J.A.R.C. és un moviment especialitzat, de joves cristians de pobles i comarques de tota Catalunya i Balears. Sí, especialitzat en la nostra realitat rural.

Caldrien moltes ratlles per presentar amb més profunditat què fem, i en tres punts et podem resumir que ens aporta a cadascun de nosaltres el moviment:

- ens ajuda a reflexionar sobre els fets de la vida dels nostres pobles i comarques,
- ens empeny a un compromís i a una acció transformadora,

-la revisió dels quals ens porta de nou a l'acció.

Enguany la nostra campanya es refereix a un aspecte que a tots ens afecta, i a més a tu també pot motivar-te. No creus que podries fer moltes més coses al nostre poble per no haver d'abandonar-lo o quedar-te a casa?...

Doncs, VIU EL POBLE, DEDICA-HI TEMPS!, aquesta és la nostra proposta.

Si n'estàs interessat/da, no badis! i aporta la teva participació.

El curs ja l'hem començat, i aquí et presentem un resum del que va ser la trobada, perquè te'n facis una idea!:

Trobada inici de curs 1990 - 91

J.A.R.C. Segrià-Garrigues

Els dies 13 i 14 d'octubre vam fer la trobada d'inici de Curs a Miravall (Juneda), els joves de les comarques de Lleida. Després de la presentació de la Campanya i dels objectius de la mateixa quan a la descoberta dels valors identificatius de les nostres comunitats rurals, es treballà en qüestions que ens portaren a revisar:

-Elements d'àmbit comunitari propis dels nostres pobles com ara la relació humana, l'acolliment, el veïnatge, la cordialitat....

-Els motius que ens empenyen a treballar en el poble -l'esperit de transformació-, aprofitant totes les ocasions que es presentin, qualsevol activitat que s'esdevingui a la nostra comunitat.

-Com el treball i l'estudi condicionen les relacions que

tenim amb el poble.

-E el compromís que com a joves d'un moviment rural cristià i de poble, ens porta a ésser protagonistes actius amb ganes de transformar el nostre medi rural-comarcal.

El dia 14 al matí se celebrà la II Assemblea on es féu la presentació dels grups existents de militants i iniciants de la J.A.R.C. L'organització dels mateixos, la relació amb els altres moviments de Lleida. I el treball que s'ha realitzat a nivell de Bisbat.

A la mateixa Assemblea es presentà els membres que formen la nova Coordinadora. Cadascun d'ells explicà la seva tasca i els objectius que aquest curs s'han proposat d'assolir.

L'Eucaristia que tots vam preparar i el dinar comunitari posaren punt final a aquesta trobada.

J.A.R.C. Comarques de Lleida

PER QUÈ VAN ELS NOSTRES SOLDATS AL «GOLFO»

Cada dia es parla del "golfo", d'un gran dictador anomenat Saddam Hussein, que si en comptes d'envair Kuwait, hagués ocupat la comarca de les Garrigues ningú no hauria alçat el dit.

Per què no es pot explicar d'una manera apartidista el significat d'aquest conflicte que tant preocupa al ciutadà del carrer?, doncs sencillament perquè la veritat és molt cara, per això se'n fa tan estalvi d'ella, i també perquè la majoria de governs del món occidental se senten còmplices d'haver fet amb interessos comercials aquest gegant anomenat Saddam i no es veuen capaços de llançar la primera pedra.

Si aquesta amenaça de guerra arribés a esclatar, la indústria espanyola tampoc no s'hauria quedat al marge d'a-

quets "comerç de la mort", ja que entre els anys 1980/88 Espanya va vendre directament i mitjançant Jordania 32.700 milions de pts. amb armes, (i que segons l'integral) la meitat d'aquestes suministrades per Explosius Rio Tinto.

La major part de les armes químiques que varen massacrar la població Kurda i que avui amenacen les tropes occidentals porten espoletes fabricades per Espal (explosivos Alaveses). També el gas "mostaza" que llançarien aquest projectils, esdevendria de l'etilè venut per E.R.T. entre el 82/84, i transportats amb contenidors amablement cedits pel "Grupo Auxiliar Metalúrgico" (GAMESA) mitjançant la seva filial Metalúrgia de Extrusiones. 200 vehicles blindats BMR-600 per ENASA, 24 helicopters BO-105

anticarro de Construccions Aeronauticas (CASA), i un llarg d'ecceperes més.

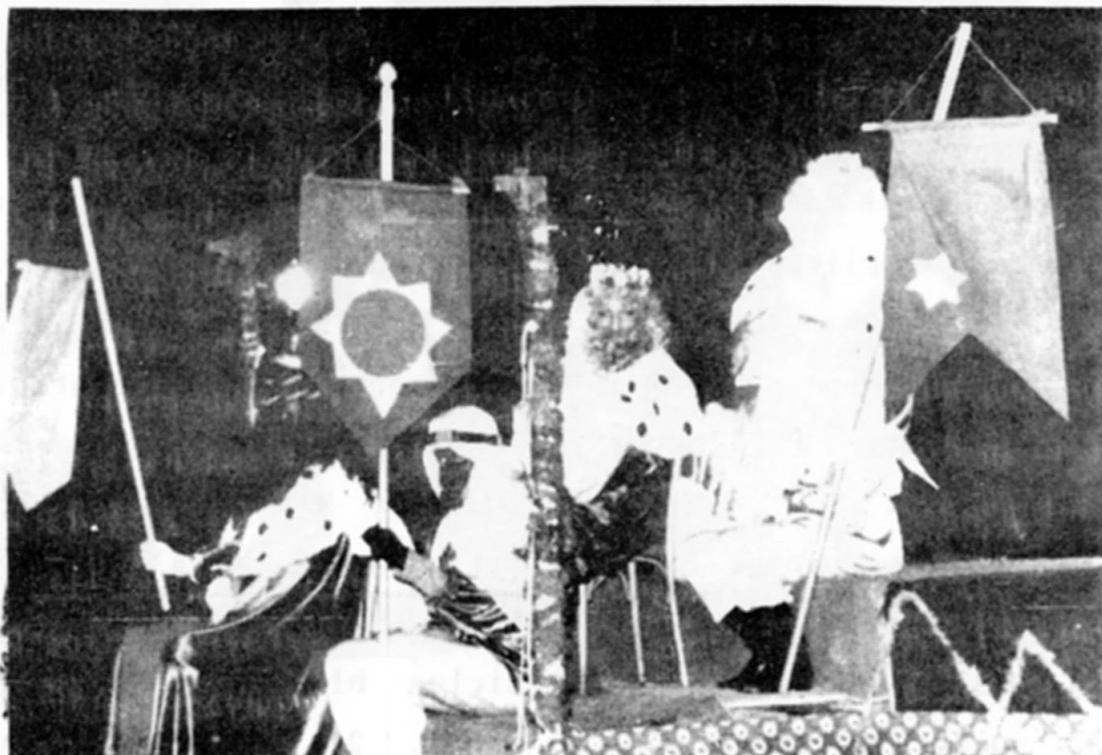
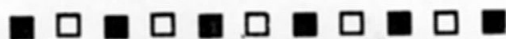
Espanya importa 338 milions de barrils de cru a l'any el 97% del nostre consum. EE.UU importa 2.421 milions de barrils, quelcom menys del 45% del seu consum que és de 16'5 milions de barrils al dia. Perquè no se'ls acabi o millor dit per mantenir a preus barats aquest goudi d'or negre (35 peles litre la benzina), ha portat al golf un arsenal de dimensions històriques. Aquest caudal negre l'exploten 9 gegants, que per si alguns no ho saben els descriuré: Exxon, Mobil, Shell,

British Pet, Texaco, Amoco, Atlántic, Cheurom i Usx.

Així doncs i perquè conti-nuïn fent'se multimilionàries aquestes empreses, els nostres soldats van a terres estranyes i llunyanes amb la incognita d'una propera guerra.

Resumint, els EE.UU, amb la seva demagogia, pretén definir la qüestió amb terminis de "bons" i "dolents", per així com "Supermans" alçar bandera de defensors de l'ordre moldial emparats per una ONU que mai no ha aconseguit posar cap sanció contrària als interessos americans.

jomaes

ARTESA DEL PLA

(tornem-hi a parlar?)

Després d'un llarg període de no parlar-ne, crec que val la pena de tornar-hi a insistir. Si volem que el nostre poble sigui conegut com cal arreu del nostre país, li hem de canviar el nom del seu afegit: "Lleida" i això per les raons que ja vaig exposar en el seu moment i que, algunes, ara, hi vull insistir:

Fa uns dos anys que des de la "Diputació Provincial de Lérida" (el nom de la província encara és en castellà) s'ha impulsat una campanya de promoció turística de les Comarques de Ponent amb el nom de "Ara Lleida", i com podem comprovar, amb això de "Ara Lleida" es vol designar tot el conjunt de comarques que formen la "província de Lérida" i, aquesta insistència de dir "Lleida" a un tot, és el que fa confondre el nom

d'Artesa de Lleida amb el d'Artesa de Segre, perquè tots dos són de "Lleida" i és per això que insisteixo que es canviï aquest "Lleida" del darrera del nom del nostre poble.

Gràcies als mitjans de comunicació, se n'ha abusat tant de dir "Lleida" a qualsevol bocí o trocet de les comarques de Ponent que molts cops hom ha de llegir dues vegades una notícia per assabentar-se que allò que hom llegeix ha passat a Massalcoreig o a Sort i no a Lleida, perquè el diari només deia (com a exemple): "A Lleida han robat vint vedells".

Fa poquíssims dies que d'això mateix es queixava l'advocat Simeó Miquel, Síndic de Greuges de Lleida, a l'informatiu migdia de TV-3, quan deia que li havien arribat queixes de molts pobles, fins i tot de

la Seu d'Urgell i que no podia atendre perquè, ell només és "Síndic de Greuges de Lleida" o sigui, de l'Ajuntament de la ciutat de Lleida, i que la gent confon aquest "Lleida" amb tota la província que, és una altra cosa.

Per tot això, crec, és perquè Artesa de Lleida la confonen amb Artesa de Segre i l'inrevés. Tot això porta també ben amofinats els d'Artesa de Segre, ja que ells, com nosaltres, en pateixen les conseqüències. No fa gaire temps, en una reunió de treball que vam fer a Artesa de Segre, aquesta conversa va sortir a la tertúlia. Ells es queixaven de les cartes retornades, del material

tramès per una agència a l'estació de Puigverd-Artesa... però d'allò que n'estaven més dolguts era d'alguns errors d'aquesta mena que han aparegut després de moltes revisions, a la seva "Història d'Artesa de Segre", fins i tot, en aquest llibre, van haver de reimprimir la sobre coberta perquè l'editor hi havia posat "Història d'Artesa de Lleida"...

Penso, doncs, que ens hem de plantejar d'una vegada per sempre canviar el nom "Lleida" pel "del Pla" ja que això evitaria innecessaris aclariments al mateix temps que vindria a reforçar la personalitat de nostre municipi. Artesa del Pla Artesa del Pla, Artesa del Pla.

A. Costafreda

L'ESTRENA

De fet, ho veia i no ho creia, asseguda va intentar refer-se de la sorpresa i desconcertada intentava esbrinar qui eren aquests senyors que amb el cognom "de Mir" podien haver estat els pagadors del petit munt de consumibles que tant ben adornat hi havia sobre la tauleta de la sala d'estar. Ja pràcticament sense comprovar-ho endevinava el contingut clàssic d'aquestes coses, però de totes maneres anava repassant aquesta espècies de fitxer desordenat de parents llunyants (els propers no feien mai aquestes coses), amics, coneguts i companys de feina i afers que havien pogut sentir-se obligats a tenir aquests detalls. Poc a poc va anar descartant tots els noms doncs ningú no els devia pràcticament res tan important, clar que quedava la incògnita de si l'home amb qui vivia havia pogut tenir un detall de

més enllà vers algun "de Mir", que l'hagués pogut obligar a tenir aquesta atenció, però el seu lloc era pràcticament sense cap capacitat de decissió, i sempre seguia escrupolosa les directrius de la direcció sempre tan estrictes i que no deixaven massa lloc a l'agraïment.

Poc a poc va anar refent-se de l'ensurt, peça a peça va anar esbrinant el contingut, era el clàssic. Està clar que els torrons no eren de qualitat suprema, el cava massa lluny del brut "nature", les llaunes de cloïsses i pinya, perillosament molt a prop de la data de caducitat, el fuet semblava massa moll per a estar prou ben curat, els vins no eren de reserva de cap mena i els licors eren d'unes marques pràcticament desconegudes, i per acabar d'adobar-ho, la caixa de neules tenia una sospitosa deformació producte d'algun cop al seu

traginament, o sigui que més d'una n'hi hauria de trencada.

Poc a poc va anar cercant algun destinatari de part del contingut de l'estrena, el cava i els torrons, ben bé podrien anar a mans del porter, l'home tenia una cura especial de les plantes quan anaven de vacances i cada any li tenien un detall i encara no sabia què fer-li, els licors augmentarien l'estrena de la dona de fer feines, que dimarts, dijous i dissabtes li donava un repàs general a la casa, i tot i que ja tenia comprat el que li pertocava, aquests afegits sempre van bé. La resta ho posaria a taula, ben segur al sopar d'avui, que encara no tenia prou pensat què cuinar, i el refredat l'havia deixada pràcticament sense ganes de fer gran cosa.

Absorta amb els seus pensaments i plans en com quedar bé a l'esquena dels altres, no va sentir el timbre fins que amb insistència va sonar per segona vegada i en apropar-se a la porta va donar amb la mà el darrer repàs al cabells, tot i que cada vegada que ho feia, es convençia que no era, ni de bon

tros, l'estri més adequat i que el mirall del rebedor ajudava més per a donar una visió global, que no pas per aquets detalls. En obrir la porta va quedar encara més sorpresa doncs el portador dels seus darrers malsdecaps es trobava davant seu.

Amb el somris propi de les disculpes va demanar mil excuses per la seva equivocació. Volia que entengués que la nota de lliurament estava equivocada que hi havia un cinc que segons com semblava un sis, que amb les presses i l'acumulació de feina pròpia d'aquests dies, pràcticament no donaven l'abast i que al fons havia tingut molta sort quan el seu company de furgoneta en comprovar el full de ruta, li havia advertit de la pífia. Desfent-se en mil disculpes, va intentar inútilment retornar a la mestressa la propina que li havia donat, però aquesta de cap manera no la va acceptar, i a la fi, enrojolit i desfent-se en atencions i oferiments va tancar darrera seu la porta.

Ella va tornar a asseure's i amb la tranquil.litat que li

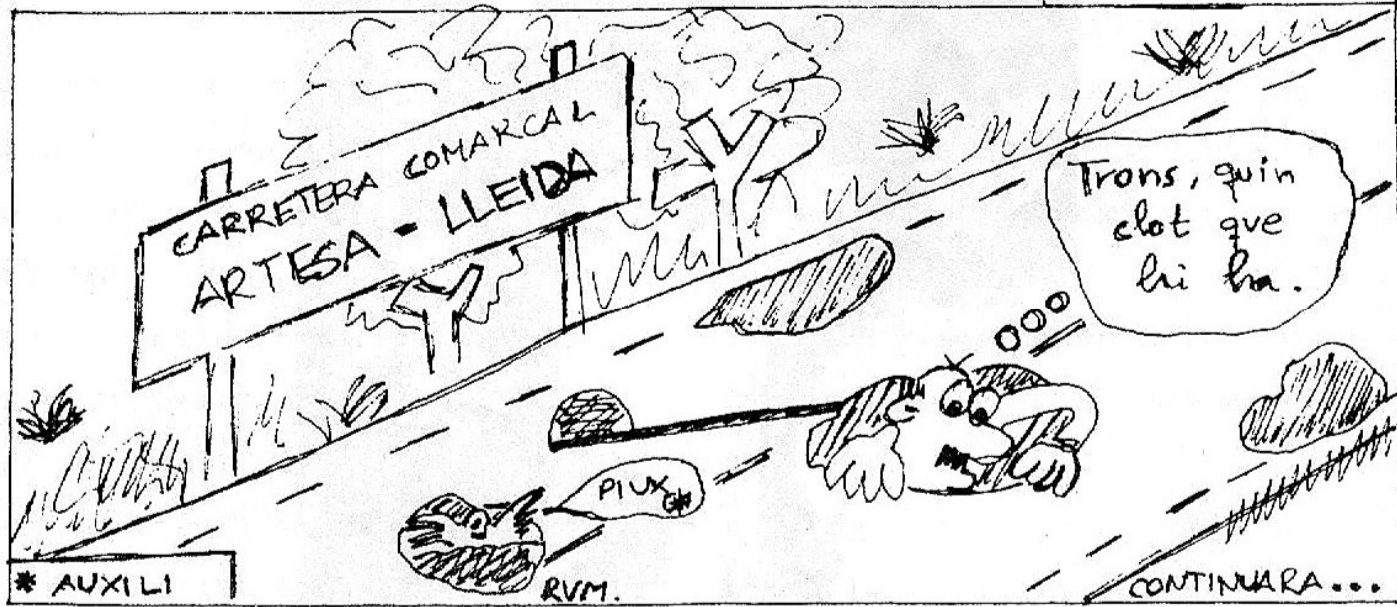
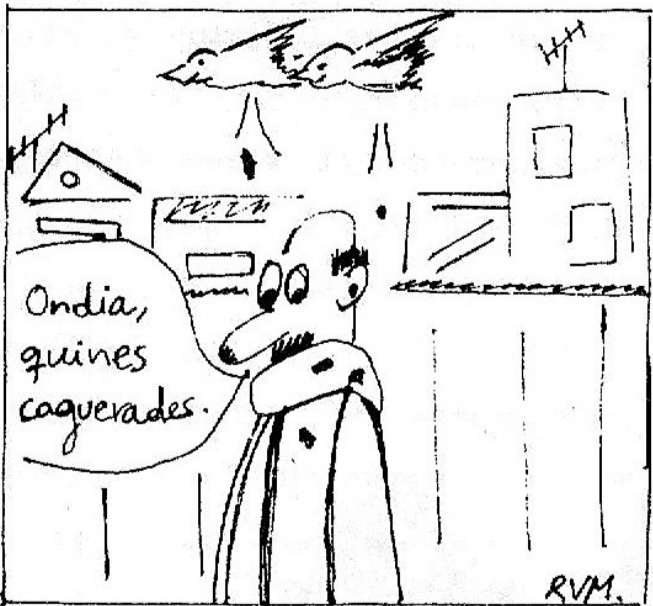
representava quedar-se sense aquell destorb, sense el cúmul de raonaments i d'espectatives va deixar-se caure, sobre el sofà com alliberada d'un gran pes i va pensar que tindria alguna cosa que comptar al vespre a l'hora de sopar, si el programa de la televisió no era plenament satisfactori.

El recader, va prèmer el botó de l'ascensor del setè pis i al curt recorregut que el separava va anar jutjant-se, pensant que ben mirat, a part de la mica d'ací i la mica d'allà que havia anat prenent d'alguna de les estrenes que havia repartit i que eren prou abundoses, com per a que no s'hi no-

tés, el mal que feia no era tampoc molt gran, i ningú no li podia retreure per quedar-se les propines, doncs ell demanava de tornar-les però la gent d'aquest barri no ho acceptava, perquè no li venia d'ací, i que amb aquesta mentida de les estrenes fins i tot hi havia gent que es considerava molt orgullosa perquè algú pensés en ells i durant el curt temps que la tenien se sentien feliços. Ell tot plegat, d'aquesta manera aconseguia treure's unes pessetes extra, que tanta falta li feien per a passar aquests dies de Nadal.

Felip II

NOTA INFORMATIVA DELS AMICS DE LA NATURA

Fa dies que el nostre col·lectiu des de les planes de "La Femosa" us va informant de l'objectiu i dels avenços de la "recollida selectiva de residus sòlids urbans" des d'una perspectiva Municipal.

Doncs bé sembla que aquesta possibilitat quallarà d'un moment a l'altre i que Artesa de Lleida, si tot surt com fins ara, haurà trencat una llança a favor de l'ecologia, marcant l'experiència pilot en aquest sentit; experiència que només s'ha realitzat d'una manera tan completa (des del punt de vista de la varietat de materials recollits) al nord d'Europa.

Perquè aquesta campanya sigui un fet real, s'han fet contactes i s'ha cercat la col·laboració econòmica o de recolzament institucional de diferents nivells tant des de l'empresa privada com des dels estaments oficials. Així podem

avançar que recolzen el nostre projecte la Generalitat de Catalunya (Conselleria de Medi Ambient) la qual es fa càrrec de subvencionar el Projecte de la campanya. La Diputació de Lleida, que ens subvencionarà els cartells, i altres entitats com el Consell Comarcal del Segrià i la Caixa de Pensions que ens oferiran llur recolzament moral i/o econòmic per a la resta de despeses que la campanya tindrà:

- contenidors de vidre.
- contenidors per a les cases.
- disseny propaganda...

Hem de tenir present que si aquest objectiu de recollida selectiva surt bé a Artesa de Lleida i els resultats són prou satisfactoris, aquesta experiència és molt possible que passi a altres àmbits més grans com, d'entrada sembla que n'està interessat, el "Consell Comarcal del Segrià". I conse-

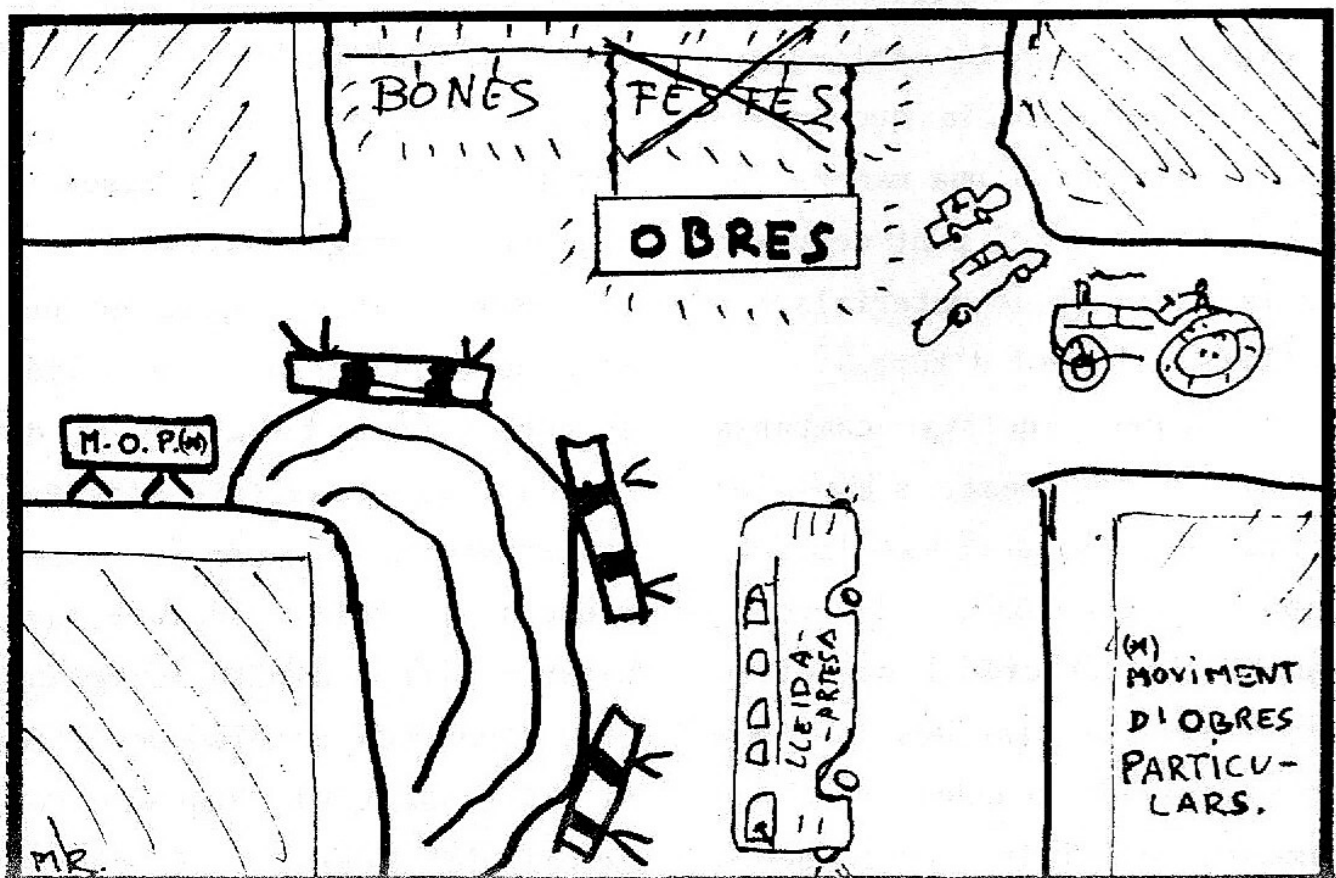
qüentment, i tenint sempre ben presents totes les diferències que vulgueu, es pot adaptar a d'altres àmbits geogràfics de Catalunya i/o fora d'ella.

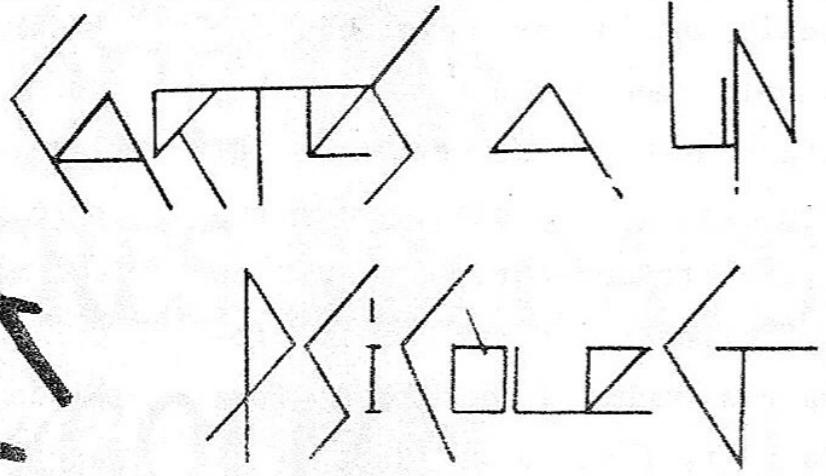
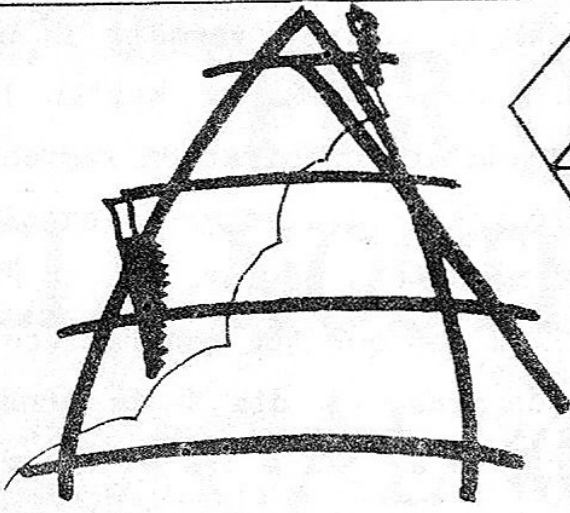
Les conclusions que en podríem treure són que l'humà del S.XX pot, si se l'informa i motiva convenientment, ser solidari amb la natura i el medi ambient del qual en darrer terme també en depèn tant a curt com a llarg termini.

Es per tot això que demanem, com fins ara, la vostra

col.laboració no solament en la recollida mensual que encara porten a terme els veïns de la nostra vila, els quals ja porten recollits 6.000 kg. pel que va de curs, sinó també de cara a la implementació total de la campanya quan passi a ser municipal. Us n'anirem informant de tots els passos, alhora que rebreu properament una informació més directa i personal a través dels cartells i tríptics confeccionats exclusivament per a la campanya.

"Alternativa Ecologista
d'Artesa de Lleida"

Senyor Metge:

Han passat les festes i les coses van igual que sempre o potser pitjor. Aquestes diades tant assenyalades on un s'ha de divertir per força, hem deprimeixen. Sembla com si hom tingués l'obligació de passar-s'ho bé, de menjar en quantitat de ballar fins la bogeria, de nadar en confetis i serpentines amb vestits de mil i un botons. En fi, un esgotament inútil i sobretot forçat.

A més a més, per refinar-ho, hi ha tot el "rotllo" familiar i la gent gran s'ho empassen. A casa intentem de seguir la corrent; em fa gràcia, una casa austera que hem passat amb verdura, truites i tocino, arriba el 25 i vinga: els canelons, tall rodó, xampany, enguany fins i tot "pavo".

Sí, ja sé que em dirà que és la tradició, la família, el

Nadal,... però...

No vull ser ara la imatge de la rebel·lió juvenil (ja fa temps li vaig dir que sóc un bon xiquet) però tot això em sona estrany. I miri, no voldria caure en la crítica fàcil del consumisme, de la insolidaritat, de la publicitat, etc... però no vull divertir-me perquè em manen, perquè és Nadal o encara pitjor, perquè és Cap d'Any.

A la fi, raonant-ho una mica encara acceptaria el Nadal per la reunió de les famílies, allò del "vuelve a casaaa vuelve por navidad", tot i que a casa ho trobo una mica ridícul, tret de Sant Esteve, quan venen la germaneta i el seu home a dinar.

El que em fa nosa és Cap d'Any, la necessitat de la festa suprema, com si tot el tre-

ball de l'any explotés en aquells moments. Aquests dies, abans del 31 de desembre hi pensava: m'agradaria, en un acte de trencament, proposar de no celebrar aquesta festa, fora els raïms i petonets, fora la festa fins la matinada o el qüestionar-nos on sopar aquella nit.

Ja sé que això és una tonteria, que no té cap sentit; segurament vostè també es va

posar un nasset vermell i un gorro de bruixa per ballar la lambada mig emboirat en xampany però ves... ara no en sé explicar massa els motius.

I com que sóc contradictori de mena, el dia 1 de gener arribava a casa a les 9 h. amb la boca apegalosa, però tan nuet com abans.

Felicitat i fortuna pel 91

Catxepet.

SOTA LES SALADES

(El culte al Roser)

Segons afirma Valeri Serra i boldú (1), il·lustre folklorista de Castellserà, "la devoció a la Mare de Déu del Roser és la més popular a la nostra terra". El mateix autor ens ho demostra quan diu: "És tradició constant, que, plantat el Sant Roser en 1213 per divinal inspiració a Tolosa, en les fresques valls del Pirineu... on comença a resar-se en nostra pròpia llengua"... "cinc anys més tard se'n plantà un esqueix a Barcelona, i de 1213, per tant, data de la fundació Dominicana a Barcelona, essent la hermosa capital de Catalunya la primera de la Península Ibèrica que aprèn a resar el Rosari" (2).

El Rosari va nèixer segons la inspiració de St. Domènec. El Sant agafà la vida de la mare

de Déu com a instrument de pregària, tema de predicació i meditació del significat trascendental del catolicisme. L'Ordre Dominicà -fundat pel mateix St. Domènec- serà el principal difusor del culte al Roser, en la seva lluita contra l'heretgia; l'utilitzarà també per arrelar la religió oficial en l'ànima dels cors senzills.

Al nostre poble, segons conta la llegenda, qui estengué el culte al Roser fou tal vegada el membre més conspicu de l'ordre dominicana: l'ínclit Sant Vicenç Ferrer, al qual la tradició atribueix la composició dels clàssics goigs del Roser; tot i que solvents folkloristes li han negat tal honor en favor del seu germà Bonifaci; Bé sigui com sigui tot queda a casa i ben endreçat. St.

Vicenç (1350-1419) a més d'obrar infinitat de miracles, participar al Cisma d'Occident i en el Compromís de Casp -infausta memòria- encara li quedava temps per entretenir-se evangelitzant les nostres humils contrades- que per a tots hi ha d'haver cel- amb les seves incisives i inflamades prèdiques contra la malícia i l'orgull dels incrèduls, dels infidels i dels heretges; als quals prometia, com no, via infern, les flames roents i eternes del Botero, xof i a la caldera.

Fet i fet, devia ser allò més convincent el sant home amb el seu sentit irat de l'expressió de la justíci divinal, el seu do de gest i de parla; i el gran resplendor que, diuen, desprenia. Els pobres artesens, que no n'havien vist de més fresques, els tenim ja l'any (939) (3) amb un altar dedicat a la Mare de Déu del Roser. No creiem pas que s'haguessin fet dos-cents anys el ronsa, i més coneixent el geni que gastava el Vicenç; només que aquest és el document més antic que ha aparegut esmentant

el Roser. Si fem cas de la llegenda, la cosa ja venia de més lluny, tot i que ens manquindades que ho acreditin.

La gran expansió popular del Roser té lloc amb la victòria cristiana de Lepant, el 7 d'octubre de 1571, on a més del pobre Cervantes conten que hi intervení la Mare de Déu, per dissort de la morisma. Per tal de solemnitzar aquella gesta tan heroica de la Verge, s'acordà celebrar, en tota la cristianitat, la festa del Roser el primer diumenge d'octubre. Però a molts pobles es continuà festejant en temps de primavera. Així a Artesa deien amb certa ironia, referint-se a un contrasentit evident:

"A l'Albagés fan unes coses, fan lo Roser qua no hia Roses" i continuaven anomenant la festa major de Sant Miquel com lo Roser de Maig.

El darrer quart del s. XVI i tot el XVII augmentarà a Catalunya el nombre de confraries del Roser. A Artesa, però, potser per certa informalitat que ens caracteritza, no apareix datada la primera confraria del Roser fins l'any 1715 (4), jun-

tament amb la dedicada a St. Francesc Xavier.

En construir l'Església Nova, els artesencs tampoc no s'oblidaren de la Mare de Déu del Roser i li dedicaren l'altar més bell i esplendorós, segons la majoria dels testimonis consultats. Així ho reflectirà en elogis, el titular de la parròquia Anton Bernat i Tarroja (5), l'any 1939, en fer l'inventari de tot allò destruït durant els tristos episodis de la Guerra Civil:

"Altar del Roser, molt ben fet, daurat, tot de fusta, amb el Roser al Centre, al costat St. Joaquim i Sta. Anna. Amb grans medallons de granas relleus i amb els misteris de goig. Construït l'any 1735".

L'any 1936 posà punt final a l'existència de les confraries, les dues que encara existien:

la del Roser i la de St. Isidre. HI hagué encara alguns intents tímits de revifar l'antic esplendor, amb l'Associació de les filles de Maria i del Sagrat Cor; però res a veure amb la incidència i l'arrelament de les antigues confraries.

Si fem un petit repàs i a manera de conclusió de tot allò que hem exposat, podem afirmar amb tota seguretat que el culte al Roser i la seva confraria han estat la manifestació i institució que més llarga i profunda pervivència de totes quantes han existit al poble ha tingut la seva història. Com diu Salvador Palomar (6) "són l'expressió de l'ànima del poble i formen part dels nostres senyals d'identitat".

Ah!, si es poguessin comptar les Avemaries!

Felip Gallart i Fernández.

BIBLIOGRAFIA

(1),.- SERRA I BOLDU, V. "Calendari folklòric d'Urgell", Publicacions de l'Abadia de

Montserrat, Barcelona 1981, pàgina 270.

(2),.- SERRA I BOLDU, V. "Llibre popular del Rosari, Folklo-

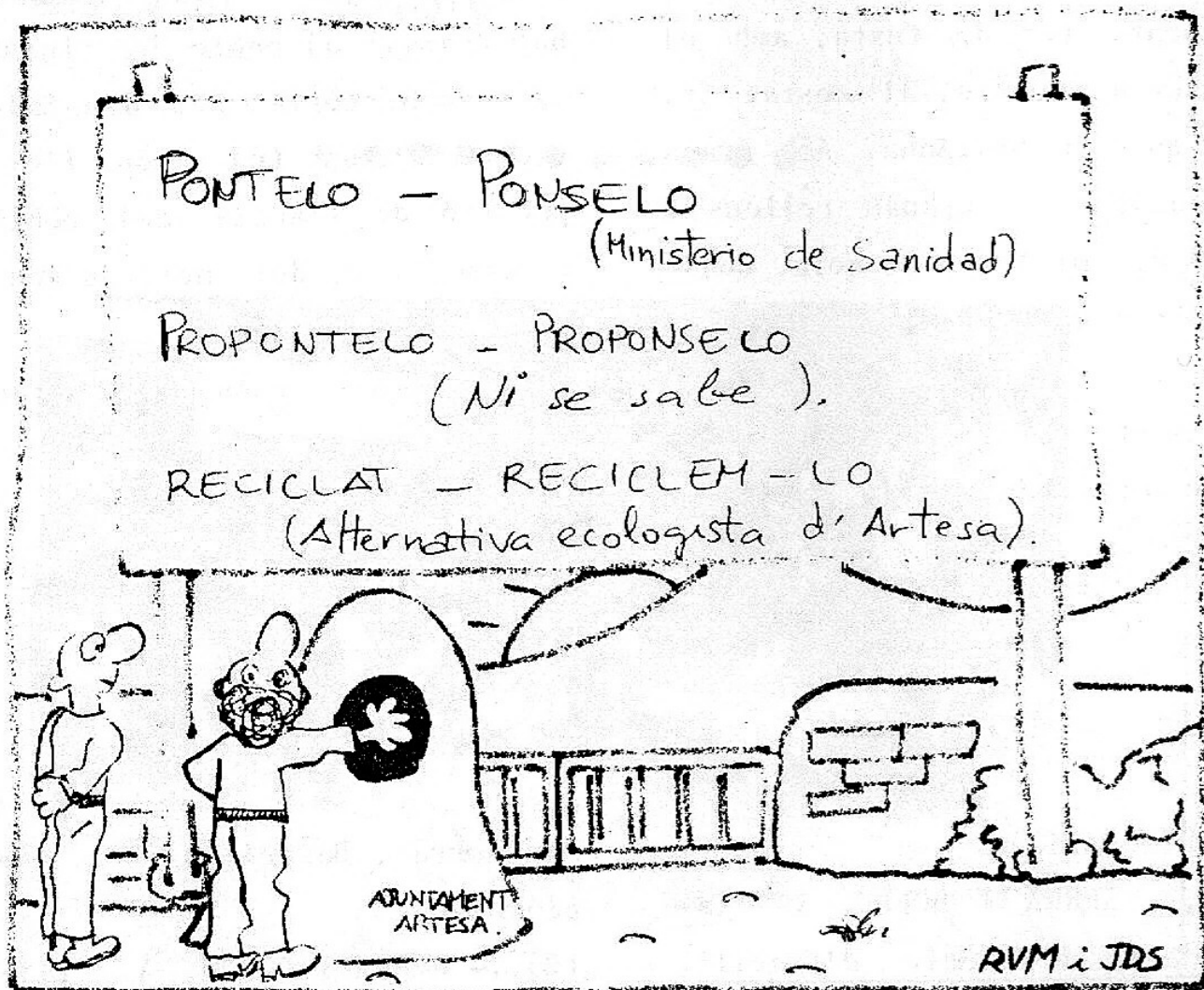
re del Roser. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1988, pàg. 110.

(3), (4),.- GALLART, J. (1985), L'Església Vella d'Artesa, article publicat a la Femosa del maig-juny de 1985, Edita Agrupació Cultural La Femosa.

(5),.- BERNAT I TARROJA, A. (1939) Cuentas del culto de la Parroquia de Artesa de Lérida, Arxiu Parroquial d'Artesa de Lleida.

(6) PALOMAR, S., Les majorales del Roser d'ulldemolins. Ed. Carrutxa, Reus, 1990, pag.5.

HUMOR

FOLKLORE ARTESENC

Personatges, anècdotes i frases fetes (1)

oooooooooooooooooooo

Una part del folklore artesenc (potser allò més genuïnament artesenc que tenim) el formen algunes frases fetes originades per un fet o anècdota que ha protagonitzat algun artesenc o un altre personatge lligat, per alguna causa, al nostre poble. L'anècdota en si, ha fet gràcia a la gent i per això queda el seu record plasmat en una frase feta que hi fa referència. Nosaltres hem volgut conèixer l'origen d'aquestes frases, però hem de confessar que en algunes no ho hem aconseguit; quan és així, apuntem la frase i prou, ja que, al menys, ja és important que hi hagi la frase. Volem constatar expressament que publiquem alguna anècdota graciosa, amb el nom del seu protagonista (tal com l'hem sentida contar), però que de fet, ens adonem, que formen part d'un acudit o mena de contarella popular que, per mica que cerquem, la trobarem també en altres indrets, encara que això, per a nosaltres no té cap importància, ja que la seguim considerant part integrant del nostre folklore local.

Algunes d'aquestes anècdotes són antigues, d'altres, però, encara que no ho siguin tant, ens ha semblat bé de recollir-les, ja que també formen part del nostre patrimoni. Agraïríem moltíssim que els nostres lectors ens vulguessin indicar si en alguna cosa no hem estat prou fidels als fets reals, ja que les històries explicades per una o altra persona poden tenir matissos diferents. També agraïríem (no caldria ni dir-ho) que si algú té el costum de fer servir una frase feta que fa referència a alguna anècdota o personatge que nosaltres no coneixem, que ens ho comuniqui.

I, finalment, voldríem dir que per a publicar aquestes frases no hem seguit cap criteri de prioritat, tan alfabètica com

cronològica; les transcrivim, senzillament, per l'ordre en què les hem anat anotant.

Bém doncs, per no allargar-nos més, aquí les teniu:

"CAURE MÉS PLA QUE'L CANYA:

No sabem a què es refereix, però la frase l'hem sentida moltes vegades en expressions com aquesta: "... i va caure més pla que'l Canya".

LOS SEGADORS DEL MICALÓ:

Abans, quan encara se segava amb "volant", era freqüent que vinguessin al poble colles de sagadors d'altres indrets (però, més sovint, de la Segarra) per llogar-se a les cases d'aquí. Com sempre passa, quan venia alguna colla nova que la gent no en sabia els eu tarannà (si eren de fiar o eren bons treballadors) procuraven informar-se abans de llogar-los. Un any, una d'aquestes colles noves, les va llogar el Micaló, i després de tota la jornada, a la nit, quan algú li preguntava si eren treballadors els segadors no us, ell, per tota resposta els contestava: "Només us diré que no s'assenten mai" i la gent, amb aquesta resposta, entenea que sí, que eren molt treballadors. Al cap d'uns dies, aquesta colla la va llogar el Marquet; llavors la gent li preguntava al Marquet: "Què, són tan treballadors com deia lo Micaló?", i el Marquet contestava: "Ja tenia prouta raó lo Micaló quan deia que no s'assenten mai; com que sempre jauen!".

A partir d'aquell moment i sempre amb to de broma, quan una colla de treballadors arrepenja l'esquena en algun oliver o espona a l'hora d'esmorzar o fer beguda, algú els escridassava amb un: "sembleu los Segadors del Micaló!!".

LOS XOLLADORS DE TORREGROSSA:

Aquests xolladors (xolladors de mules) tenien fama d'arribar a la feina descompassats, o sigui, un darrera l'altre espaiats per una estona més o menys llarga de temps. Mai no anaven plegats ni arribaven junts. Per això quan una colla d'amics o de gent van arribant al punt de trobada en diferents espais de temps, se'ls deia (i encara se'ls diu): Sembleu los Xolladors de Torregrossa".

LO BOIG D'ALBESA:

Conten que, aquest personatge, li agradaven amb deliri els fesols; li agradaven tant que sempre deia que no se'n cansaria mai de menjar-ne, que si els hi pagaven se'n menjaria tants com en tingués davant. Un dia, per fer-lo callar, una colla d'amics li va coure tot un cabàs de mongetes i, ell, vinga dir que se les menjaria totes. Quan va ser l'hora, començà a menjar fesols a cullerada plena, davant les mirades dels amics, els quals li anaven dient que estava ben boig se se'ls menjava tots, perquè rebentaria, però ell vinga menja que menjaràs fins que va estar ben tip, llavors va demostrar que no estava tan boig, perquè quan va estar prou tip va dir que no en volia més.

"Sembles lo Boig d'Albesa" es diu, des de llavors, a aquell que presumeix molt, xerra molt, però no fa res del que diu.
SI AIXÒ HO SEGA LO CONRADO...:

Aquesta anècdota que explicarem ara, algú ens ha dit que es referia al Julian, ja que era el gran, però com que nosaltres l'hem sentida com a "Conrado", l'explicarem així (tanseval l'un com l'altre, l'anècdota és la mateixa):

Conten que a cal Pobre, una vegada van llogar un segador d'Alfés ja que el Conrad (el noi de la casa que segava) era a fer el soldat. Quan la mestressa va anar a ensenyar-li el tros on havia de segar i li assenyalava els vancals, li deia: "Aquest bancal, lo Conrado se'l sega amb un matí. Aquest, lo Conrado se'l sega amb una tarda...", i el jornalier, amb la dalla al coll, seguint la mestressa, cada cop que aquella li deia una cosa d'aquestes, ell contestava: "Si això s'ho sega lo Conrado, també m'he segaré jo".

I vet-aquí la frase feta. Ara molta gent, per a treure importància a la feina que ha de fer diu, una mica en conya: "Si això ho sega lo Conrado, també m'he segaré jo!!".

LA TRUITA DEL VIROLA:

Quan una cosa surt malament o es fa, d'alguna manera a l'inversa, és freqüent de sentir a dir: "Això sembla la truita del Virola".

Més antigament hom deia: "Això sembla la truita del No-guer", però ara, la del Virola és l'única que es recorda.

Aquesta frase té l'origen a darreries del segle passat, quan una colla d'amics feien un sopar a la taverna de la Xola. La tavernera feia les truites d'una en una a la llar de foc i les girava tirant-les enlaire i tornar-les a entomar amb la paella; ar la de l'un, ara la de l'altre, i quan feia la darrera va dir: "I ara va la teua, Virola", però en girar aquesta li va caure de la paella a la cendra. La rialla dels amics devia ser impressionant, perquè la cançó diu:

A Virola violin,
ara si que ja te tinc.
No en volies pagar quatre
i n'hauràs de pagar cinc.

I per a recordar l'enècdota tenim una altra cobla que ens ho explica molt bé:

Lo Virola li va dir
de que li fes una truita
i li va caure a la cendra
quan encara era mig cuita.

D'aquesta feta, al Virola li van treure de mal nom "lo Truites". Un von dia, en baixar al celler de casa seua, es va adonar que tant a les botes com a les parets hi havia coses escrites. Com que no sabia llegir, i per assebentar-se del què hi deia, va cridar la seva nevoda: "Maria, què hi diu aquí?" i la noia que no es podia aguantar el riure li diu: "Truites", "i aquí?", "Truites" i per tot arreu hi deia el mateix. El Virola, però, que era un home molt trempat, s'ho va agafar amb tot el bon humor del món i va dir: "Mira que és prou no saber de lletra, perquè a un li poden escriure la sentència dins de casa i ell sense enterar-se'n".

oooooooooooooooooooo

I si s'escau, seguirem parlant d'això en el mes entrant.

A. C.

